

CU PRIVIRE LA CALCULAREA COSTULUI PRODUCȚIEI VITĂRITULUI PENTRU LAPTE

Gheorghe BULAT, dr., conf. univ., U.S.B. "Alec Russo"
Tatiana COJOCARI, drd., U.A.M

Animal husbandry branch for milk at the first sight does not generate essential problems in the determination of the production cost. But, when comparing the economical conditions of management with the level of calculated costs one may remark that either actual methods of evaluation are not mobile and operative or they, are so perfect and meet requirements so they need not be modified although it is clear that they may have some defficiencies in any economical conditions and actually the more so.

Introducerea formelor automatizate de prelucrare a informației contabile contribuie la determinarea costului producției în decursul anului: lunar, trimestrial sau pe etape de îndeplinire a lucrărilor și faze de producere. Din aceste considerente gospodăriile agricole, în opinia noastră, trebuie să accelereze procesul de calculare a costului producției și să reducă perioada de calculație de la an calendaristic la o lună sau un trimestru.

În ramura vităritului pentru lapte producția este obținută în cursul anului uniform (cu unele excepții neesențiale). Cauza principală ce nu permite calcularea lunară a costului producției acestei ramuri în prezent este utilizarea costului planificat al furajelor consumate.

Calcularea lunară a costului producției vităritului pentru lapte este posibilă dacă admitem că în primele două trimestre furajele consumate sunt evaluate la cost efectiv (deoarece ele au fost înregistrate anul trecut), următoarele circa patru luni – sunt folosite furajele de pe pășuni, iar pe parcursul a ultimelor trei luni (octombrie - decembrie) animalele sunt furajate cu nutrețuri produse anul curent, evaluate la cost planificat. În acest caz, abaterile neesențiale ale costului efectiv de la cel planificat la furaje vor fi casate după destinație la finele anului, iar în cursul anului costul producției să fie calculat reieșind din consumurile planificate la furaje și sumele efective înregistrate în celelalte articole de consumuri.

Ramura vităritului pentru lapte la prima vedere nu generează probleme esențiale în determinarea costului producției. Însă când se compară condițiile economice de gospodărire cu nivelul costurilor calculate se poate de remarcat că sau metodele actuale de calculare nu sunt mobile și operative, sau sunt atât de perfecte și corespund cerințelor încât nu necesită a fi modificate, deși e clar că ele nu sunt lipsite de neajunsuri în orice condiții economice, iar în prezent – cu atât mai mult.

În ramura vităritului pentru lapte în diferite timpuri se foloseau diverse metode de calculare a costului laptelui și produșilor. De exemplu, în anii '80 ai secolului trecut se folosea metoda coeficienților, care consta în excluderea valorii producției secundare din consumurile pentru întreținerea cirezii de bază și repartizarea consumurilor rămase între lapte și produși, folosind coeficienții stabiliți: laptele se echivala cu 1, iar produșii — convențional cu 1,5 q lapte integral. Evaluarea producției secundare (gunoiului de grajd) se efectua la un preț stabilit pentru o tonă.

Investigațiile economiștilor au confirmat neajunsurile (argumentare incompletă) indicatorilor de bază pentru calcularea costului și începând cu anii '90 consumurile au început a fi repartizate în corespundere cu consumul energiei de schimb a furajelor la lapte și produși în proporție 0,9/0,1, adică 90 % din consumuri sunt casate la lapte, iar 10 % – la produși.

Consumurile aferente gunoiului de grajd urmează a fi raportate reieșind din consumurile normative (nominale) la colectare și păstrarea lui în condiții concrete, precum și din valoarea așternutului. În aceste consumuri se includ și uzura mijloacelor tehnice de evacuare și stocare a gunoiului de grajd, și cheltuielile pentru păstrarea și extragerea lui din rezervoare.

De aceea, consumurile aferente gunoiului de grajd trebuie să fie grupate după următoarele articole: retribuirea muncii personalului la evacuarea și stocarea gunoiului de grajd; defalcări pentru asigurările sociale; uzura mijloacelor fixe utilizate pentru colectarea și păstrarea lui (benzi rulante etc.); reparația acestora; energia electrică, utilizată pentru evacuarea gunoiului de grajd; așternutul și alte materiale. Astfel, totalitatea acestor consumuri trebuie să fie reflectată distinct în evidență. Deschiderea unui cont analitic separat pentru evidența producției secundare va permite de a raporta lunar cota respectivă a consumurilor, din care unele sunt directe (uzura, retribuirea muncii, reparația etc.).

Metodele de calculație a costului producției folosite în trecut și în prezent au următoarele neajunsuri și anume:

- pentru echivalarea produselor asociate se folosesc mărimi convenționale (în trecut un cap de produși se echivala cu 1,5 q de lapte integral, în prezent 10 % din consumuri sunt raportate la produși);
- producția secundară obținută și folosită după destinație nu este înregistrată complet;
- în evidența analitică obiectele producției secundare nu sunt evidențiate separat pentru reflectarea consumurilor directe și indirecte normative;
- costul producției obținute se calculează doar în dependență de masa fizică, fără a lua în considerație calitatea producției;

- la vacile din cireada de bază (în funcție de rasă) vițeeii cântăresc 25-35 kg, iar costul se calculează la 1 cap de produs;
- cantitatea și calitatea laptelui muls este direct proporțională volumului și calității furajelor administrate (de la 2 la 6 t anual), pe când numărul produșilor, chiar în cele mai favorabile condiții, nu depășește 106 capete de la 100 vaci furajate [365:(285+60)]*.

Din aceste considerente, în opinia noastră, ar fi rațională utilizarea unor metode de calcul a costului, care ar lichida neajunsurile enunțate.

Așadar, de către savanții chimiști s-a stabilit că valoarea nutritivă a 1 q de masă vie a vițeeilor constituie 57957 kkal, iar a 1 q de lapte cu conținutul de grăsimi de 3,6 %, albumine 2,8 %, hidrați de carbon 4,5 % - 6434 kkal*. Reieșind din aceste date se determină coeficientul de transformare a masei vii a produșilor în lapte egal cu 9 (57957 : 6434), care poate fi folosit la calcularea costului producției.

Există și alte metode. De exemplu, costul laptelui și produșilor în ramura vităritului pentru lapte poate fi determinat, luând ca bază prețurile de realizare.

Această metodă de calculare a costului producției vităritului pentru lapte ne permite de a compara costul unitar de producție cu prețul de realizare. Totodată, repartizarea consumurilor efective pe produse asociate se efectuează cu scopul reglementării lor în corespundere cu prețurile de piață.

Metodologia este simplă și accesibilă, dar aici este evident rolul dominant al prețurilor de realizare a producției. Ea corespunde principiului obiectivității de repartizare a consumurilor în corelare cu condițiile de realizare a producției și de formare a prețurilor.

O altă metodă de calcul al costului ce merită atenție este metoda, unde drept coeficient servește relația dintre două mărimi – produsul raportului între indicatorii consumului de unități furajere la sporul masei vii a tineretului, la lapte și chiar la furaje în structura costului producției de bază a acestei subramuri (adică a laptelui). Respectiv costul unui cap de produși poate fi determinat prin relația:

$$C_p = C_1 \times CF_s / CF_l \times CP,$$

unde C_p – costul unui cap de produși, lei;

C_1 – costul unui chintal de lapte, lei;

* Aici 365 înseamnă numărul de zile pe an, 285 – durata în zile a gestației vacilor, iar 60 – durata în zile a repaosului mamar.

* Штенберг А.И., Геллер Г.М., Кацпржак Е.Ф. Расчетные таблицы химического состава и питательной ценности пищевых продуктов. М: Медгиз, 1954.

CF_s și CF₁ – consumul efectiv de furaje respectiv la formarea unui chintal de spor în masă vie a tineretului bovin și la formarea unui chintal de lapte, q unități nutritive;

CP – cota-parte a furajelor în structura consumurilor vizând întreținerea cirezii de bază pentru lapte.

Astfel, în mediu pe întreprinderile agricole ale republicii potrivit informației din formularul nr. 26–CAI „Consumul de nutrețuri”^{*} pentru obținerea unui chental de lapte s-au consumat 1,21 q unități nutritive, pentru obținerea unui chental de spor în masă vie a bovinelor – 10,59 q unități nutritive, iar ponderea furajelor în structura consumurilor pentru întreținerea cirezii de bază au constituit 42 %. În așa caz potrivit relației de mai sus coeficientul de recalculare a costului laptelui în costul unitar al produșilor va fi egal cu 3,68 ($10,59/1,21 \times 0,42$), iar în caz de rotunjire – cu 4.

Costul produșilor poate fi determinat și prin altă modalitate (mai accesibilă și mai simplă) – pornind de la durata repaosului mamar (iar ea constituie de la 1,5 până la 2,5 luni calendaristice) și costul unei zile furajere cu excluderea din consumuri a retribuirii muncii mulgătoarelor și contribuțiilor pentru asigurările sociale. Aceasta este condiționat de faptul că în timpul repaosului mamar vacile nu se mulg. Calculele efectuate au demonstrat că rezultatele obținute vor fi aproximativ aceleași ca și în cazul utilizării coeficientului 4. Iar aceasta mărturisește despre justetea metodelor propuse și gradul mai înalt de precizie a indicatorilor costului laptelui și produșilor, determinați în baza lor.

* Datele se referă la anul 1987, deoarece în continuare asemenea au fost excluse din dările de seamă anuale ale întreprinderilor agricole.